

Frane Staničić*

Pitanje povrata imovine oduzete Katoličkoj Crkvi i problema tumačenja Ugovora o pravnim pitanjima između Republike Hrvatske i Svete Stolice – pouke za budućnost u rješavanju odnosa crkve i države

Sadržaj

1. Uvod
2. Problemi koji proizlaze iz Ugovora
3. Odgovarajuća zamjena i primjerena novčana naknada
4. (Ne)radna nedjelja
5. Porezni status Katoličke Crkve
6. Nepovredivost prostora Katoličke Crkve
7. Zaključak

1. Uvod

Pitanje povrata imovine oduzete za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine je pitanje o kojemu se u hrvatskoj pravnoj znanosti često pisalo. Problem oduzete imovine trebao se riješiti Zakonom o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine¹ (Zakon) čija je primjena otpočela 1. siječnja 1997. godine. Među ovlaštenicima na povrat sukladno ovome Zakonu je i Katolička Crkva, kao i njene pravne osobe, te je pitanje povrata imovine oduzete Katoličkoj Crkvi od samoga početka predstavljalo jedno od osjetljivijih pitanja koje je opterećivalo odnose države i Katoličke Crkve. Uvidjelo se, dijelom i zbog opsega imovine oduzetoj Katoličkoj Crkvi i važnosti te imovine za daljnje normalno funkcioniranje i djelovanje Katoličke Crkve kako je to pitanje potrebno riješiti na najvišoj razini. Tako su, nedugo po stupanju na snagu Zakona, Republika Hrvatska i Sveta Stolica sklopili posebni međudržavni Ugovor o pravnim pitanjima (Ugovor)². Navedenim ugovorom je uređeno pravo Katoličke Crkve na povrat imovine oduzete za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine.

Republika Hrvatska imenovala je, 2001. godine, Rješenjem o imenovanju supredsjedateljice i zamjenice supredsjedateljice Mješovitog povjerenstva Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije za izradu popisa imovine oduzete Katoličkoj crkvi za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine³ svoje članove Povjerenstva kojemu je cilj bio izraditi

* Autor je doktor pravnih znanosti i docent na Katedri za upravno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

¹ NN 92/96, 39/99, 92/99, 43/00, 131/00, 27/01, 80/02 i 81/02 – ispravak.

² NN MU 8/97.

³ NN 6/01.

popis imovine oduzetoj Katoličkoj Crkvi. Ostale članove povjerenstva imenuje Hrvatska biskupska konferencija (HBK). Osim izrade popisa, cilj je mješovitog povjerenstva i izrada prijedloga rješavanja problema te koordinaciju aktivnosti tijela državne uprave u poslovima povrata imovine. Ovo mješovito povjerenstvo postoji, na papiru, i danas, ali nema velikih pomaka u rješavanju ovog vrlo složenog i financijski iznimno opterećujućeg procesa za državu. Međutim, ovo nije jedini problem koji za Republiku Hrvatsku proizlazi iz postojanja Ugovora.

2. Problemi koji proizlaze iz Ugovora

Realizacija ugovorenoga i stipuliranoga Ugovorom nije nimalo jednostavna. Dijelom je to posljedica stvarne financijske i druge nemogućnosti države da ispoštuje odredbe Ugovora, a dijelom je to posljedica relativno nepreciznog teksta samog Ugovora. U ovom ću se radu ograničiti na pitanje povrata imovine, iako postoje i druga pitanja o kojima bi se moglo raspravljati, a koja u samome Ugovoru nisu precizno postavljena. Postoje i odredbe za koje je upitno koliko su u skladu s Ustavom odnosno koliko su primjerene (poput odredbe o obvezi obavješćivanja crkvenih vlasti o istragama protiv svećenika). U hrvatskoj se pravnoj teoriji pisalo i postavljalo pitanje jesu li ugovori (njih četiri) koje je Republika Hrvatska potpisala sa Svetom Stolicom u skladu s Ustavom, odnosno je li bilo, sukladno čl. 41 Ustava Republike Hrvatske, dopustivo sklapanje takvih ugovora. Naime, citirana ustavna odredba propisuje kako su sve vjerske zajednice jednake pred zakonom. Neki su autori, stoga, smatrali kako je status vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj moguće uređivati samo zakonom, a ne i ugovorno, pa su iz te činjenice izvlačili neustavnost navedenih ugovora.⁴ Smatram kako to nije slučaj i kako se status Katoličke Crkve mogao uređiti međudržavnim ugovorima koji prema hrvatskom Ustavu imaju nadzakonsku snagu i to zbog specifičnog međunarodnopravnog subjektiviteta Svete Stolice koji joj omogućava ulazak u takve ugovorne odnose. Točno je, doduše, da je potpisivanje takvih ugovora stavilo Katoličku Crkvu u pravni položaj *sui generis* u hrvatskom pravu i da se na Katoličku Crkvu ne primjenjuje hrvatsko zakonodavstvo, osim u onoj mjeri koja nije regulirana četirima ugovorima. Iz navedenoga su proizašli brojni problemi, od kojih je za državu, dakako, najproblematičnije pitanje povrata (velike) imovine koja je u jugoslavenskom komunističkom režimu oduzeta Katoličkoj Crkvi zbog velikih proračunskih izdataka koje taj proces iziskuje. Međutim, to nisu jedini problemi koji su se u praksi pojavili, pa ću se u ovom radu i njih dotaknuti, a to su pitanja (ne)radne nedjelje, poreznog statusa Katoličke te najrecentnije, pitanje nepovredivosti prostora Katoličke Crkve. Pokazat će se kako su, zbog postojanja Ugovora i njegovih odredaba o priznavanju javnopravne osobnosti Katoličkoj Crkvi i njenim pravnim osobama, nastale brojne obveze i ograničenja za Republiku Hrvatsku pri normiranju prava i obveza Katoličke Crkve i njenih pravnih osoba koje po kanonskom pravu imaju javnu pravnu osobnost. Međutim, još dalekosežnije, sklapanjem Ugovora i druga tri ugovora sa Svetom Stolicom, kada ih promatramo s odredbom čl. 41 Ustava – sve su vjerske zajednice jednake pred zakonom – za Republiku Hrvatsku je nastala obveza da sve druge vjerske zajednice tretira kao i Katoličku Crkvu.⁵

⁴ A. Uzelac, Od liberalizma do katolicizma: neki aspekti pravnih odnosa između crkve i države u Republici Hrvatskoj – novo pravno uređenje braka, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb 3-4/1999, ss. 367 i 368.

⁵ F. Staničić, The legal status of religious communities in Croatian law, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb 2/2014, ss. 244, 249 i 250.

3. Odgovarajuća zamjena i primjerena novčana naknada

Glavni predmet ovog rada jest definiranje pojmova „odgovarajuća zamjena“ iz čl. 2 Ugovora, „prikladna zamjena“ iz čl. 4 Ugovora i „primjerenu novčanu naknadu“ iz čl. 5 Ugovora u kontekstu pitanja primjenjuju li se, i ako da, kako, odredbe o utvrđivanju naknade Zakona prilikom određivanja naknade za imovinu oduzetu pravnim osobama Katoličke Crkve u RH.

Općenito, kada govorimo o pojmu naknade u kontekstu naknade za oduzetu imovinu prije 1991 godine, ne smijemo zaboraviti da se na njega ne može jednostavno primijeniti hrvatsko današnje ustavnopravno poimanje naknade za ograničavanje (oduzimanje) vlasništva. Naime, da je to moguće, odgovor na gore postavljena pitanja bio bi jednostavan – sukladno čl. 50 st. 1 Ustava RH⁶, radilo bi se o tržišnoj vrijednosti nekretnina, pa ovo pravno mišljenje ne bi bilo niti potrebno. Naime, sukladno odluci Ustavnog suda RH U-I-673/1996 i dr. od 21. travnja 1999. godine⁷, kada se govori o naknadi za imovinu oduzetu za jugoslavenske komunističke vladavine mora se imati na umu da je :

„Ustav Republike Hrvatske donijet je 22. prosinca 1990. i on se primjenjuje samo na pravne odnose koji su nastali nakon njegovog donošenja i stupanja na snagu. Nema sumnje da su pravni akti bivše SFR Jugoslavije i SR Hrvatske o oduzimanju imovine suprotni temeljnim načelima i pravilima o zaštiti ljudskih prava navedenih u Ustavu, ali se on na njih niti ne odnosi. Odredbe Ustava Republike Hrvatske ne mogu se neposredno primjenjivati na pravne akte bivše države, niti se njihova ustavnost može prosuđivati po odredbama ovog Ustava, osim ako su preuzeti u pravni sustav Republike Hrvatske (...) nema neposredne ustavnopravne obveze za pravno reguliranje naknađivanja za oduzetu imovinu, odnosno za njeno vraćanje. O procjeni i volji zakonodavca ovisi da li će o tome propisati određena pravila i u kojem će opsegu odrediti naknadu ili vraćanje imovine. (...) Nema ni odgovarajuće međunarodno pravne obveze države, niti međunarodno pravo propisuje vraćanje oduzete imovine, odnosno oblike, opseg i visinu naknade za imovinu.“

Prvenstveno, treba postaviti stvari u vremenski kontekst. Zakon je donesen 1996. godine te je stupio na snagu 1. siječnja 1997. godine. Prema tome, zakonodavac je, donošenjem Zakona, izrazio svoju volju da ispravi određene nepravednosti koje su nastale u prijašnjem društvenom uređenju. Sukladno odredbama ovog Zakona (čl. 12 st. 1)⁸, ovlaštenici na naknadu su i pravne osobe u sklopu Katoličke Crkve (i prije sklapanja posebnog Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima, odnosno njegovog stupanja na snagu 9. travnja 1997. godine) budući da su zadovoljavale uvjet iz čl. 12 st. 1 Zakona („održale neprekinuto pravno sljedništvo, obavljale djelatnost i imale sjedište.“). Naime, Zakon propisuje da su ovlaštenici prava na naknadu i pravne osobe (čl. 12 st. 1), a republički Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica⁹, koji je bio na snazi do donošenja novog Zakona o pravnom položaju vjerskih

⁶ „Zakonom je moguće u interesu Republike Hrvatske ograničiti ili oduzeti vlasništvo, uz naknadu tržišne vrijednosti.“

⁷ NN 39/99.

⁸ „Pravne osobe, odnosno njihovi pravni sljednici kojima je imovina oduzeta na temelju propisa iz članka 2. te akata i načina propisanih člankom 3. ovoga Zakona imaju pravo na naknadu za oduzetu imovinu samo ako su do donošenja ovoga Zakona na teritoriju Republike Hrvatske održale neprekinuto pravno sljedništvo, obavljale djelatnost i imale sjedište.“

⁹ NN 14/78 i 52/88.

zajednica¹⁰, priznavao je vjerskim zajednicama i njihovim organima pravnu osobnost, sukladno čl. 8 koji je propisivao da su vjerske zajednice i njihovi organi pravne osobe u smislu građanskog prava, a posebno je bilo propisano kako i vjerske zajednice i njihovi organi (pravne osobe Katoličke Crkve) mogu biti nosiocima prava vlasništva.¹¹

Ugovor je sklopljen 1998. godine te je stupio na snagu 14. prosinca 1998. godine. Prema tome, i prije sklapanja Ugovora, Katolička Crkva u RH ostvarivala je, sukladno Zakonu, pravo na naknadu za imovinu koju joj je bila oduzeta. Nakon stupanja na snagu Ugovora (14. prosinca 1998. godine), pitanje naknade za oduzetu imovinu koja je prethodno bila u vlasništvu pravnih osoba Katoličke Crkve uređeno je, prvenstveno, Ugovorom, a tek podredno Zakonom. Pitanje koje moramo razriješiti jest – koje su odredbe Zakona derogirane Ugovorom koji je, sukladno čl. 141 Ustava, po pravnoj snazi iznad zakona? Naime, „Treba napomenuti da samo međunarodni ugovori koji su na snazi, a sklopljeni su i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, čine dio pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona (čl. 134 Ustava), pa samo oni neposredno stvaraju uzajamna prava i obveze između države i građana te drugih pravnih subjekata.“¹² Prema tome, Ugovorom je nesporno uspostavljen povoljniji status Katoličke Crkve u odnosu na uređenje uspostavljeno Zakonom, glede povrata imovine koja se ne može vratiti u naravi.

Kada sagledamo relevantne odredbe Ugovora, čl. 2 b) i c) propisuju da se RH obvezuje da će „naći odgovarajuću zamjenu za dio dobara, koji nije moguće vratiti“ i „isplaćivati pravnim osobama Katoličke Crkve naknadu u novcu za ostalu imovinu koja neće biti vraćena.“. Osim toga, čl. 4 propisuje da će „Republika Hrvatska, u dogovoru s mjerodavnim vlastima Katoličke Crkve i u skladu sa zakonskim odredbama, izvršit (će) prikladnu zamjenu za dio dobara koji nije u stanju vratiti Katoličkoj Crkvi. Zamjenu dobara i rokove također će utvrditi mješovito povjerenstvo u roku od godine dana od stupanja na snagu ovoga Ugovora.“. Dodatno, Ugovor stipulira (čl. 5 t. 1) da će „Republika Hrvatska (će) pravnim osobama Katoličke Crkve od godine 2000, kao naknadu za oduzeta dobra koja nije moguće vratiti, isplaćivati primjerenu novčanu naknadu u četiri godišnja obroka.“

Ono što je sada potrebno jest definirati navedene pojmove. Počet ću s odgovarajućom odnosno prikladnom zamjenom. Ukoliko ne postoji mogućnost povrata imovine u naravi, RH se, sukladno Ugovoru, obvezala da će izvršiti odgovarajuću odnosno prikladnu zamjenu. Što to znači? Zakon definira da se naknada, ukoliko se imovina ne može vratiti u naravi, daje u načelu u novcu ili vrijednosnim papirima (dionice ili udjeli i obveznice), a iznimno u naravi. Kako smo vidjeli, Ugovor je i tu uspostavio povoljniji položaj Katoličke Crkve budući je stipulirao da će se „...Katoličkoj Crkvi, u razumnom roku, u naravi vratiti imovinu koju je moguće vratiti prema zakonskim odredbama.“ Međutim, kada govorimo o odgovarajućoj, odnosno prikladnoj zamjeni, jasno je da Ugovor ne propisuje davanje novca. Naime, Ugovor stipulira da će „Republika Hrvatska, u dogovoru s mjerodavnim vlastima Katoličke Crkve i u skladu sa zakonskim odredbama, izvršit (će) prikladnu zamjenu za dio dobara koja nije u stanju vratiti Katoličkoj Crkvi. Zamjenu *dobara* (istaknuo autor) i rokove također će utvrditi mješovito povjerenstvo...“

¹⁰ NN 83/02.

¹¹ „Vjerske zajednice ili njihovi organi mogu u granicama utvrđenim ustavom, zakonima i drugim propisima imati pravo vlasništva na nekretninama potrebnim za obavljanje vjerskih poslova, vjerskih obreda i smještaj svojih službenika.“ Čl. 7 Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica (bilj. 10).

¹² U-I-673/1996 i dr.

(čl. 4). Iz citiranog proizlazi da se za „dobra“ koja se ne mogu vratiti u naravi ne daje novac, nego druga dobra, tj. za dobra koja se ne mogu vratiti provodi se „odgovarajuća i prikladna zamjena“ (čl. 2 st. 1 b) u svezi s čl. 4 Ugovora)). Što bi, dakle, bila odgovarajuća zamjena? U nedostatku boljega, poslužiti ćemo se praksom Europskog suda za ljudska prava, koju je ovaj Sud postavio u slučaju *The former king of Greece and others vs. Greece*¹³. Naime, u tom je slučaju Sud zaključio da „primjerena naknada“ znači vrijednost oduzete imovine u trenutku donošenja odluke o povratu, uzimajući u obzir okolnosti koje su utjecale na tržišnu vrijednost koju je ta imovina imala u trenutku oduzimanja. Prema tome, primjenjujući to na izraze „odgovarajuća i prikladna zamjena“, možemo zaključiti da Ugovor propisuje da će se Katoličkoj Crkvi dati, za dobra koja se ne može vratiti u novcu, druga dobra čija vrijednost odgovara tržišnoj vrijednosti imovine koja se ne može vratiti, u doba donošenja odluke o povratu. Smatram, dakle, da se kao zamjena mora dati druga odgovarajuća nekretnina koja odgovara tržišnoj vrijednosti oduzete imovine, odnosno da se radi o supstituciji/zamjeni po tom načelu.¹⁴ Sam Zakon propisuje (čl. 1 st. 3) da se, ukoliko neka osoba stječe pravo na naknadu određene imovine u naravi, iz razloga obrane ili nacionalne sigurnosti zemlje može dati druga odgovarajuća imovina u vlasništvo ili druga odgovarajuća naknada. U ovom slučaju radi se o situaciji u kojoj se imovina može vratiti u naravi, ali se to iz sigurnosnih razloga ipak ne čini. Osoba tada ima pravo na odgovarajuću imovinu ili odgovarajuću naknadu – u tržišnoj vrijednosti imovine koja se može vratiti u naravi, ali se to neće učiniti iz sigurnosnih razloga. Takva naknada, čak i prema Zakonu, mora biti u tržišnoj vrijednosti jer bi inače predstavljala nesrazmjerno opterećenje stranke kojoj se nekretnina može vratiti, ali se to ne radi zbog sigurnosnih razloga, u odnosu na druge osoba, kod kojih takvih razloga nema, pa im se u naravi vraća oduzeta imovina. Analogno, ovo objašnjenje „odgovarajuće naknade“ posebno vrijedi za naknadu koja se daje Katoličkoj Crkvi. Ako povučemo paralelu s još jednim institutom kod kojega se susrećemo s pojmom „odgovarajuća nekretnina“ – izvlaštenjem – onda je općeprihvaćena činjenica da „odgovarajuća nekretnina“ znači nekretnina koja odgovara visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se izvlašćuje, odnosno koja omogućuje približno¹⁵ iste mogućnosti korištenja. Općenito, ukoliko se kod izvlaštenja daje naknada u drugoj odgovarajućoj nekretnini, nije dovoljno da se samo pazi na ekvivalent vrijednosti nekretnina. Potrebno je postići što je moguće manje mijenjanje životnih uvjeta i standarda vlasnika, kao i omogućiti iste uvjete korištenja kao i izvlaštene nekretnine.¹⁶

Dakako, sve navedeno vrijedi ukoliko obveznik davanja naknade za oduzetu imovinu ima na raspolaganju odgovarajuću imovinu. Ukoliko nema, primjerice, odgovarajućeg građevinskog zemljišta, zamjena se može izvršiti i u drugim oblicima koji odgovaraju vrijednosti imovine koja je oduzeta. Osim toga, potrebno je da o dobrima kojima će se zamijeniti oduzeta imovina, a sukladno Ugovoru, dogovor postignu nadležna državna i crkvena tijela.

Dakako, iluzorno je očekivati da je u svim slučajevima moguće izvršiti naturalnu zamjenu, odnosno da je moguće na takav način obešteti Katoličku Crkvu. Zbog toga je Ugovor i propisao da će se za imovinu koju nije moguće vratiti, a nije provedena prikladna odnosno odgovarajuća zamjena, isplaćivati „primjerena novčana nadoknada“ (čl. 5 st. 1). Ukupan iznos te nadoknade,

¹³ Zahtjev br. 25701/94, presuda od 23. 11. 2000.

¹⁴ Slično i P. Simonetti, *Denacionalizacija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2004, s. 20.

¹⁵ „Približno iste“ iz razloga što je nemoguće postići identične, makar subjektivno, uvjete korištenja neke imovine.

¹⁶ O odgovarajućoj nekretnini kao naknadi za izvlaštenu nekretninu v. detaljnije u: F. Staničić, *Razvoj instituta izvlaštenja u Hrvatskoj* (doktorska disertacija), Zagreb 2011, ss. 307, 308, 528, 532 i 539, i u R. Peček, *Komentar Zakona o izvlaštenju*, Zagreb 2012, ss. 154 i 157.

prema Ugovoru, treba utvrditi crkveno-državno povjerenstvo stručnjaka na temelju procjene vrijednosti tih dobara, a u skladu sa zakonskim odredbama...“

Što predstavlja sintagma „primjerena novčana nadoknada“ u kontekstu ugovorne odredbe „u skladu sa zakonskim odredbama“? Prvo, jasno je da je Ugovor derogirao odredbu Zakona da se naknada daje u obveznicama RH (iznimno – za stan - dijelom u novcu), budući da čl. 2 st. 1 c) Ugovora jasno propisuje da će se, za imovinu koja neće biti vraćena ili koja neće biti „odgovarajuće odnosno prikladno“ zamijenjena, naknada plaćati u novcu.¹⁷ Međutim, moramo odgovoriti i na pitanje kako će se odrediti iznos „odgovarajuće odnosno prikladne“ naknade za imovinu koju nije moguće vratiti, a država nema odgovarajuću nekretninu koju bi dala Katoličkoj Crkvi u zamjenu, tj. primjenjuju li se onda kriteriji za određivanje naknade utvrđeni čl. 59 Zakona¹⁸? Odnosno, ako se ne primjenjuju, kako i prema kojim kriterijima odrediti iznos naknade koji će se Katoličkoj crkvi isplatiti u novcu za imovinu koja se neće vratiti ili odgovarajuće/prikladno zamijeniti? Ovdje se moramo osvrnuti na dopis Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 3. rujna 2012. godine¹⁹, kojim se navodi da se i pravnim osobama Katoličke Crkve naknada za imovinu koja se ne vraća u naravi ista utvrđuje sukladno Pravilniku o mjerilima za utvrđivanje naknade za oduzeto građevinsko zemljište i poslovni prostor²⁰. Prvo, navedeni dopis je u suprotnosti s dopisom²¹ Državnog odvjetništva RH od 14. lipnja 2011, upućenog Agenciji za upravljanje državnom imovinom, u kojem se izričito navodi da „formalnoppravno ne postoji zapreka da se Zboru Prebendara prvostolne crkve zagrebačke umjesto isplate naknade u novcu u zamjenu dade druga imovina Republike Hrvatske (nekretnine, dionice, udjeli u trgovačkim društvima) ...“ te da je „to pitanje ... u nadležnosti mješovitog Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije“.

Drugo, Ugovor jasno stipulira da će se iznos naknade utvrditi u skladu sa zakonskim odredbama. Prema tome, nedvojbeno je da nema mjesta primjeni podzakonskih akata (propisa, pravilnika, naredbi, naputaka itd), prilikom utvrđivanja naknade za imovinu oduzetu pravnim osobama Katoličke Crkve. Međutim, ovdje se javlja pitanje – prema kojim kriterijima onda utvrditi propisanu „primjerenu novčanu naknadu“? Može li Katolička Crkva tražiti punu tržišnu vrijednost nekretnine koju nije moguće vratiti u naravi, a država nema odgovarajuću nekretninu koju bi dala u zamjenu?

¹⁷ Tako i Simonetti (bilj. 14), s. 289.

¹⁸ Prema sljedećoj tabeli:

	VRIJEDNOST NEKRETNINE U KUNAMA OD – DO	ODUZETE OD – DO	VISINA NAKNADE U POSTOCIMA (%) OD – DO	IZNOS NAKNADE U KUNAMA OD – DO
I	0-100.000		100 – 73,26	0-73.265
II	100.000-1.000.000		73,26 – 67,07	73.265-670.696
III	1.000.000-2.000.000		67,07 - 61	670.696-1.219.816
IV	2.000.000-5.000.000		61 – 46,78	1.219.816-2.338.846
V	5.000.000-10.000.000		46,78 – 31,99	2.338.846-3.199.259
VI	10.000.000-75.000.000		31,99 – 4,93	3.199.259-3.699.999
VII	preko 75.000.000		4,93 - 0	3.700.000

¹⁹ Dokument učinjen dostupnim autoru od Zbora prebendara, nap. a.

²⁰ NN 204/03 i 3/04.

²¹ Dokument učinjen dostupnim autoru od Zbora prebendara, nap. a.

Jasno je, a to slijedi i iz ispravnog mišljenja Ustavnog suda RH da „nijedna od tranzicijskih zemalja u kojima se pravno regulira i provodi denacionalizacija (u najširem smislu) nema ekonomske moći da u naravi vrati svu oduzetu imovinu (kad bi to pravno i praktički i bilo moguće) da nadoknadi sve štetne posljedice oduzimanja. Zbog toga se u svim nacionalnim zakonima o denacionalizaciji pojavljuju ista ograničenja (u različitim inačicama i stupnjevima), posebice glede kruga ovlaštenika, imovine koja se naknađuje ili vraća i opsega naknade.“. Država se, odnosno Sabor, ovime i vodio prilikom donošenja zakona, ali, smatram, i prilikom sklapanja Ugovora. Prema tome, kada se naknada plaća u novcu, izraz „primjerena novčana naknada“ koju će utvrditi crkveno-državno povjerenstvo stručnjaka na temelju procjene vrijednosti tih dobara, a u skladu sa zakonskim odredbama, treba tumačiti u skladu s navedenim. Prema tome, smatram da se prilikom utvrđivanja iznosa tog iznosa može poslužiti kriterijima koji su, za pojedinu imovinu, postavljeni čl. 59 Zakona koji propisuje postotke visine naknade, a prema visini vrijednosti pojedine oduzete nekretnine. Međutim, oko primjerenog postotka mora se postići dogovor unutar crkveno-državnog povjerenstva, jer i ovdje vrijedi već izrečen stav da Katolička Crkva i njene pravne osobe i ovdje imaju povoljniji položaj, prema Ugovoru.

Naime, Zakon u čl. 59 postavlja „skalu“ ovisno o vrijednosti imovine, pa se tako naknada može odrediti u punom, 100% iznosu za imovinu vrijednosti do 100.000,00 kuna, ali iznos može biti i manji, do 73,26% ukupne vrijednosti, a za imovinu koja vrijedi preko 75 milijuna kuna iznos naknade ne smije prijeći 4,93% vrijednosti, odnosno propisan je maksimalan iznos naknade od 3,7 milijuna kuna.

Prema tome, unutar mješovitog povjerenstva koje treba popisati imovinu oduzetu Katoličkoj Crkvi, procijeniti vrijednost te imovine i odrediti naknadu za tu imovinu, mora se postići dogovor o primjerenom novčanoj naknadi. Smatram kako ta novčana naknada ne može biti tržišna, odnosno 100% vrijednosti te imovine, zbog već citiranog stava Ustavnog suda kojemu se priklanam. Iznos naknade, prema mojem mišljenju, ne može prijeći 73,26% vrijednosti imovine, što predstavlja drugi najviši postotak koji je određen Zakonom. Međutim, smatram kako ograničenja postavljena Zakonom glede omjera visine naknade i vrijednosti imovine za Katoličku Crkvu ne vrijede, kao ni maksimalan iznos za oduzetu imovinu od 3,7 milijuna kuna. Zbog stipulacije u Ugovoru, smatram kako, neovisno o tržišnoj vrijednosti oduzete imovine koju se ne može vratiti u naravi, a država nema odgovarajuću nekretninu koju bi dala u zamjenu, mješovito povjerenstvo može postići dogovor o primjeni bilo kojeg postotka, do 73,26, kojega nađe „primjerenim“. Ono što se mora naglasiti jest neophodnost dogovora unutar povjerenstva bez kojega nije moguće odrediti iznos naknade za imovinu oduzetu Katoličkoj Crkvi, a koju se ne vraća u naravi te za koju država nema odgovarajuću nekretninu koju bi dala u zamjenu.

4. (Ne)radna nedjelja

Ugovor propisuje, čl. 9, neradne dane i svetkovine. Sukladno citiranoj odredbi, neradni dani su nedjelje i sljedeće svetkovine: 1. siječnja, Svetkovina Svete Marije Bogorodice, Nova godina; 6. siječnja, Bogojavljenje ili Sveta Tri Kralja; Vazmeni ponedjeljak; 15. kolovoza, Uznesenje Blažene Djevice Marije ili Velika Gospa; 1. studenoga, Svi Sveti; 25. prosinca, Božić; i 26. prosinca, prvi dan po Božiću, Sveti Stjepan. Hrvatsko zakonodavstvo priznalo je status blagdana svim navedenim svetkovinama Zakonom o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u

Republici Hrvatskoj²², međutim i da nije, izravno bi se mogao primijeniti međunarodni ugovor. Međutim, ostaje pitanje nedjelje kao neradnog dana. I lijeve i desne vlade pokušale su donijeti zakone kojima bi se nedjelja proglasila neradnim danom, ali je Ustavni sud Republike Hrvatske u dva navrata, 2004.²³ i 2009.²⁴ ukinuo takve zakonske odredbe, iako nije problematizirao činjenicu što Ugovor sadrži takvu odredbu. Ustavni sud nije 2004. godine ukinuo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini²⁵ zato što je nedjelja bila neradna, nego zbog brojnih iznimaka koje su poduzetnike dovele do neravnopravnog položaja što je bilo suprotno čl. 3 (vladavina prava) i čl. 49 Ustava. (poduzetnička sloboda). Ustavni je sud, dapače, istaknuo: „U vezi s odredbom članka 1. ZIDZT-a koja postavlja načelno pravilo da nedjeljom, u dane blagdana i u neradne dane određene posebnim zakonom prodavaonice i drugi oblici trgovine na malo ne rade (stavak 3. izmijenjenog članka 26 ZT-a), Ustavni sud ističe da ta odredba, sama po sebi, nije u nesuglasnosti s Ustavom. Međutim, sve druge odredbe ZIDZT-a koje uređuju iznimke od navedenog pravila utvrđene su nesuglasnim Ustavu. Stoga je Ustavni sud ukinuo i tu odredbu ZIDZT-a, jer bi u protivnom zakonsko pravilo da trgovina na malo ne radi nedjeljom, blagdanima i neradnim danima ostalo na snazi kao apsolutno (bez ikakvih iznimaka), čime bi Ustavni sud, protivno volji zakonodavca, u pravni poredak uveo zabranu rada u navedene (neradne) dane svih trgovina na malo, a što je izvan ovlasti Ustavnog suda pri ocjeni suglasnosti zakona s Ustavom.“ Ustavni je sud i 2009. godine ukinuo odredbe Zakona o trgovini²⁶ kojima je, opet uz brojne iznimke, nedjelja proglašena neradnim danom uz obrazloženje da se cilj zakona – zaštita radnika i prava na tjedni odmor – ne postiže na taj način nego provedbom odgovarajućih odredaba Zakona o radu koji propisuje nedjelju kao dan tjednog odmora. Zaključno, pitanje provedbe odredbe Ugovora o nedjelji kao neradnom danu je i dalje otvoreno. Ne vjerujem kako će u doglednoj budućnosti biti riješeno u skladu s Ugovorom, a dvojim i o pravnoj mogućnosti za to jer je brojnim ugovorima koji su potpisani s drugim vjerskim zajednicama utvrđeno da je „njihov“ dan odmora onaj koji odgovara vjerskom učenju te vjerske zajednice tako da je jedinstveno uređenje ove problematike teško za očekivati.

5. Porezni status Katoličke Crkve

Kada je, početkom 2014. godine, predložen Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija (Zakon o financijskom poslovanju), odmah se postavilo pitanje primjenjivosti toga Zakona na Katoličku Crkvu, ali i na druge vjerske zajednice kojima je taj status priznat pozitivnim zakonodavstvom Republike Hrvatske. Tradicijski gledano, ali i u sadašnjosti, država oduvijek priznaje vjerskim zajednicama poseban pravni položaj, odvojen od ostalih pravnih osoba. Ovo posebno proizlazi iz činjenice da hrvatski Ustav vjerske zajednice (čl. 41) uređuje odvojeno od svih drugih oblika udruživanja građana (čl. 43). Uslijed činjenice da vjerske zajednice uživaju posebni pravni položaj, koji je uspostavljen trostruko: Ustavom, zakonodavno i tradicijski, smatram da se Zakon o financijskom poslovanju na njih ne može primijeniti, što ćemo pokazati *infra*.

²² NN 33/96, 96/01, 13/02, 136/02, 112/05, 59/06, 55/08, 74/11 i 130/11.

²³ V. odluku U-I/3824/2003 od 28. 04. 2004, NN 55/04.

²⁴ V. odluku U-I/642/2009 od 19. 06. 2009, NN 76/09.

²⁵ NN 170/03.

²⁶ NN 87/08 i 116/08.

Kada analiziramo njegove odredbe, Zakon o financijskom poslovanju bi se odnosio na: domaće i strane udruge i njihove saveze, zaklade, fundacije, ustanove, umjetničke organizacije, komore, sindikate, udruge poslodavaca, vjerske i druge zajednice i sve druge pravne osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti, za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitnog karaktera (čl. 2 st. 1). Odnosno, Zakon je na jedinstven i jednoobrazan način trebao urediti financijsko poslovanje svih neprofitnih organizacija, bez obzira na njihov pravni oblik. Prema tome, za svrhu radi koje bi se donio ovaj zakon, posve je svejedno radi li se, primjerice o Komori medicinskih sestara, Hrvatskom autoklubu, Ekonomskom fakultetu u Rijeci, Zakladi Jadranko Crnić, Sveučilištu u Osijeku, Kako je zelena moja dolina (udruga), Hrvatskoj udruzi poslodavaca, Srpskoj pravoslavnoj Crkvi ili Katoličkoj Crkvi.

Pravila koja bi se odnosila na: načela sustava financijskog poslovanja, izradu i izvršavanje financijskih planova, izvještavanje o potrošnji proračunskih sredstava, računovodstvena načela i poslovi, poslovne knjige i knjigovodstvene isprave, popis imovine i obveza, načela iskazivanja imovine, obveza i vlastitih izvora te priznavanja prihoda, rashoda, primitaka i izdataka, financijsko izvještavanje, reviziju godišnjih financijskih izvještaja, javnu objavu godišnjih financijskih izvještaja, nadzor nad financijskim poslovanjem i računovodstvom i druga područja koja se odnose na financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija bila bi identična za sve neprofitne organizacije. Posebno treba istaknuti neprimjereno dodatno izjednačavanje vjerskih zajednica s drugim zajednicama, bio kakve vrste („[...] vjerske i druge zajednice [...]“). Prema Zakonu o financijskom poslovanju, vjerska zajednica, primjerice Adventistička kršćanska crkva, i Turistička zajednica Grada Buzeta koja je upisana²⁷ u registar neprofitnih organizacija predstavljaju isti oblik „zajednice“, na njih bi se trebala odnositi jednaka pravila o, recimo, računovodstvu, što ocjenjujem posve neprikladnim.

Na ovom mjestu ću se ograničiti na dokazivanje da se Zakon o financijskom poslovanju ne može primijeniti na Katoličku Crkvu i njene pravne osobe kojima je priznata javna pravna osobnost (nadbiskupije, biskupije, župe, samostane, sjemeništa itd), kao ni na druge vjerske zajednice. Naime, njegovim odredbama uopće nije uzeta u obzir struktura vjerskih zajednica niti njihov unutarnji ustroj. Kada govorimo o Katoličkoj Crkvi, to je obveza Republike Hrvatske prema ratificiranim četirima ugovorima, koji su, kako je već pokazano, nadzakonske prirode. Ugovor o pravnim pitanjima propisuje, čl. 5, da isključivo na nadležnu crkvenu vlast spada slobodno uređivati vlastiti crkveni ustroj, osnivati, mijenjati i ukidati crkvene pokrajine, nadbiskupije, biskupije, apostolske administrature, teritorijalne prelature, teritorijalne opatije, osobne prelature, župe, ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života te druge crkvene pravne osobe.

Navedeno treba tumačiti na način da će sve ove crkvene pravne osobe na svoje unutarnje djelatnosti primjenjivati isključivo pravila kanonskog prava.²⁸ Nema mjesta tome, primjerice, da država prisilnim odredbama naloži Katoličkoj Crkvi osnivanje trgovačkog društva, što bi proizlazilo iz čl. 33 st. 3 Zakona o financijskom poslovanju. Dakako, ovo ne vrijedi za moguće razne oblike vanjskih djelatnosti (primjerice, župnik u župnoj kući registrira objekt za smještaj turista). Osim toga, moglo bi se tvrditi da se odredba čl. 10 st. 1 Ugovora o gospodarskim

²⁷ Dostupno na: <https://banovac.mfin.hr/moprt/RNOPretraga.aspx>, očitavanje 15. 03. 2014.

²⁸ Osim ustanova za uzdržavanje svećenika za koje po Ugovoru o gospodarskim pitanjima postoji obveza da primjenjuju zakone Republike Hrvatske o financijskom poslovanju (čl. 7 st. 2). Naglašavam da ovo znači da ni ove ustanove nisu bile dužne postupati po Uredbi o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08, 7/09 i 158/13) jer je ona po svojoj pravnoj prirodi podzakonske prirode.

pitanjima koja propisuje: „Pravne osobe Katoličke Crkve u odnosu na porezni sustav smatrat će se neprofitnim ustanovama.“ odnosi samo na povlasticu Katoličke Crkve i njenih pravnih osoba glede propisa Republike Hrvatske koji uređuju oporezivanje neprofitnih organizacija. Budući se Zakonom o financijskom... ne uređuje porezni sustav nego „okvir financijskog poslovanja i elementi računovodstvenog sustava neprofitnih organizacija“ moglo bi se tvrditi da se, opet prema međunarodnom ugovoru, na Katoličku Crkvu Zakon o financijskom poslovanju ne primjenjuje.

Dodatno, Zakonik kanonskog prava propisuje: „javne pravne osobe jesu skupnosti osoba ili stvari koje je osnovala mjerodavna crkvena vlast da u granicama koje su im određene u ime Crkve obavljaju, prema odredbi pravnih propisa, svoju zadaću koja im je povjerena radi općega dobra; ostale su pravne osobe privatne“ (kan. 116 § 1). Pojednostavljeno, glede svih djelatnosti koje su povezane s „vjerskom djelatnošću“ Zakon o financijskom poslovanju se ne može primijeniti. Međutim, treba naglasiti i da sve ostale ustanove koje prema Zakoniku kanonskog prava nemaju javnu pravnu osobnost, a koje su osnovane od pravnih osoba Katoličke Crkve, kao i vjerska društva kojima se, sukladno crkvenim propisima daje pravna osobnost spadaju u neprofitne organizacije u smislu Zakona o financijskom poslovanju i one jesu obveznice njegove primjene. Koje su, onda, unutarnje djelatnosti na koje se Zakon o financijskom poslovanju ne bi mogao primijeniti? Sukladno Ugovoru o gospodarskim pitanjima, to se odnosi na „milostinju i darove vjernika te druge uobičajene oblike prinosa vjernika za uzdržavanje crkvenih ustanova“. Prema tome, ako čitamo Ugovor o gospodarskim pitanjima, iz njega proizlazi da sve djelatnosti koje proizlaze iz kanonskog prava spadaju u „unutarnje djelatnosti“. Sve što Katolička Crkva ostvari od doprinosa vjernika, spadalo bi u unutarnje djelatnosti, a ne gospodarske, pa se na te djelatnosti ne bi mogao primjenjivati Zakon o financijskom poslovanju.

Osim toga, treba naglasiti da Ugovor u čl. 2 potvrđuje neovisnost i samostalnost Katoličke Crkve u njenom poretku, tj. unutar crkvenog poretka uspostavljenog Zakonikom kanonskoga prava te se Republika Hrvatska obvezala poštovati načelo samostalnosti i neovisnosti Katoličke Crkve unutar njenog poretka. Jedini mjerodavni „registar“ za Katoličku Crkvu je Evidencija pravnih osoba Katoličke Crkve, a sukladno Ugovoru o pravnim pitanjima i Protokolu o upisu sklopljenom između Vlade RH i HBK, pa se ne može uspostaviti obveza upisa njenih javnih pravnih osoba u registar neprofitnih organizacija. Budući da je čl. 35 Zakona o financijskom poslovanju kogentne prirode i propisuje obvezu svih neprofitnih organizacija navedenih u čl. 2 st. 1, pa i vjerskih zajednica, iz toga proizlazi njegova neprimjenjivost na Katoličku Crkvu.

Glede drugih vjerskih zajednica, mjerodavne su odredbe ZPVZ-a i mjerodavnih ugovora koje je Republika Hrvatska sklopila s određenim vjerskim zajednicama. Ukoliko promotrimo čl. 17 ZPVZ-a, propisano je da vjerske zajednice stječu sredstva za rad: temeljem prihoda od svoje imovine, iz dobiti trgovačkih društava kojih su imatelji dionica ili udjela, obavljanjem karitativne, odgojno-obrazovne, kulturne, umjetničke ili druge opće korisne djelatnosti, te prodajom vjerskih izdanja ili suvenira, od pružanja vjerskih usluga, od nasljedstva i darova te od dobrovoljnih priloga (u novcu, uslugama ili radovima) fizičkih i pravnih osoba.

Odredbe Zakona o financijskom poslovanju mogle bi se, temeljem gornje analize, primijeniti samo na: komercijalne prihode od vlastite imovine (zakup i najam prostora itd) i prihode iz dobiti trgovačkih društava. Ipak, određenu „sivu“ zonu predstavljali bi prihodi koji se ostvaruju prodajom vjerskih suvenira. Smatram da prodaja vjerskih izdanja (knjiga, tiska itd) ne bi potpadala, prema mojem mišljenju, pod primjenu Zakona o financijskom poslovanju. Dakle,

zaključak kojega smo izveli je jednak kao i za Katoličku Crkvu. Primjerice, čl. 3 Ugovora između Republike Hrvatske i Srpske pravoslavne Crkve također propisuje da je „slobodno uređivanje unutarnjeg ustrojstva Srpske pravoslavne crkve u Hrvatskoj, osnivanje, mijenjanje i ukidanje episkopija i parohija, te drugih pravnih osoba je u nadležnosti Svetog arhijerejskog sabora“. Čak i u slučaju da ove odredbe nema u nekom od sklopljenih ugovora, ovo pravo vjerskih zajednica valja izvesti iz čl. 3 ZPVZ-a, a posebno iz čl. 41 st. 1 Ustava, budući sve vjerske zajednice moraju biti jednake pred zakonom. Dakle, nema mjesta obveznom osnivanju trgovačkih društava za vjerske zajednice jer se to kosi s njihovim pravom da samostalno, po vlastitoj volji osnivaju pravne osobe.

Prema tome, smatram da se na Katoličku Crkvu i njene pravne osobe kojima je po Ugovoru o pravnim pitanjima priznata javna pravna osobnost, Zakon o financijskom poslovanju ne može primijeniti. Međutim, ovaj zakon se može primijeniti na sve pravne osobe koje nisu pravne osobe s javnom pravnom osobnošću prema Ugovoru o pravnim pitanjima, odnosno koje prema Zakoniku kanonskog prava nemaju javnu pravnu osobnost (privatne osobe), a koje osnuju Katolička Crkva i njene pravne osobe koje imaju javnu pravnu osobnost. Budući da sve vjerske zajednice moraju biti pred zakonom iste (čl. 41 st. 1 Ustava), to se Zakon o financijskom poslovanju ne može primijeniti niti na ostale vjerske zajednice, odnosno njihove organizacijske oblike. Dakako, navedeno se odnosi na obavljanje djelatnosti koje su inherentne vjerskim zajednicama, a ne na njihove eventualne gospodarske djelatnosti. Prema tome, obveza plaćanja poreza postoji i za Katoličku Crkvu, kao i za njene pravne osobe kojima je priznata javna pravna osobnost, za sve gospodarske djelatnosti kojima se bavi(e). Međutim, vjerske djelatnosti su neoporezive.

6. Nepovredivost prostora Katoličke Crkve

Nažalost, u najnovije vrijeme su se javila pitanja tumačenja čl. 7 Ugovora, odnosno o mogućnosti intervencije policije u prostorima Katoličke Crkve koji se koriste za bogoštovlje bez dozvole nadležnih vlasti Katoličke Crkve. Naime, čl. 7 st. 2 Ugovora propisuje: „Republika Hrvatska jamči nepovredivost mjesta za bogoštovlje: crkava, kapela te crkvenih prostora.“ Nadalje je propisano kako se navedena mjesta ne mogu prenamijeniti odlukama državnih vlasti (primjerice u bolnice i sl), ako crkvene vlasti na to izričito ne pristanu. Iz ovoga slijedi kako tijela Republike Hrvatske načelno ne mogu, iz bilo kojeg razloga, uredovati u prostorima koje Katolička Crkva koristi za bogoštovlje. Propisana je jedna iznimka: „Nadležna tijela Republike Hrvatske mogu poduzeti sigurnosne mjere u tim mjestima i bez prethodne obavijesti nadležnih crkvenih vlasti, ako je to hitno zbog zaštite života i zdravlja ili zbog spašavanja dobara posebne povijesne i kulturne vrijednosti.“

Iz ove iznimke možemo izvesti pravni status mjesta za bogoštovlje Katoličke Crkve: katolička Crkva autonomno upravlja svim svojim mjestima za bogoštovlje i isključivo crkvene vlasti mogu odobriti državnim tijelima bilo kakvu intervenciju unutar crkvenih mjesta koja su namijenjena bogoštovlju. Ukoliko crkvene vlasti odreknu državnim tijelima pravo ulaska, državna tijela moraju se povinovati zabrani crkvenih vlasti. Postoje dvije iznimke kada je moguća intervencija državnih tijela u prostorima Katoličke Crkve koji se koriste za bogoštovlje i kada do intervencije može doći bez suglasosti ili protivno zabrani crkvenih vlasti. Prva iznimka tiče se potrebe zaštite života i zdravlja, što je relativno široka formulacija i u koju bismo uključili i hvatanje počinitelja kaznenih djela i određenih prekršaja s elementima nasilja, kao i radi sprečavanja počinjenja

kaznenih djela i prekršaja s elementima nasilja. Druga iznimka očito se tiče hitnih situacija (požari, potresi, poplave i sl) kada je potrebno intervenirati radi zaštite i očuvanja kulturnih dobara koja se često nalaze u crkvenim prostorima.

7. Zaključak

Republika Hrvatska je, potpisivanjem Ugovora, kao i ostala tri ugovora sa Svetom , preuzela niz obveza. Budući je Hrvatski sabor navedene ugovore ratificirao, oni su, silom Ustava (čl. 141) postali dijelom hrvatskog pravnog poretka i po snazi su nadzakonske prirode. Takvo je uređenje postavilo Katoličku Crkvu u poseban, *sui generis* status u odnosu na sve ostale vjerske zajednice u Republici Hrvatskoj, budući je njen status uređen međunarodnim ugovorima i na njega se hrvatsko zakonodavstvo, osim onih dijelova koji nisu uređeni ugovorima, ne primjenjuje, pa tako ni Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica²⁹ koji uređuje pravni položaj svih ostalih vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj (uz ugovore koje je Republike Hrvatska sklopila s nekim vjerskim zajednicama). Ono na što država nije računala, sklapajući ove ugovore sa Svetom Stolicom, jest da će to proizvesti obvezu Republike Hrvatske da slična prava osigura i ostalim vjerskim zajednicama kako bi osigurala Ustavom zajamčenu jednakost vjerskih zajednica pred zakonom. Ovaj zadatak države, mora se naglasiti, još nije do kraja ispunjen.

Osim toga, tekst Ugovora, a dijelom i ostalih ugovora sa Svetom Stolicom je, pravnički gledano, neprecizan i podložan tumačenju, što nije dobro. Jedan od ciljeva ovoga rada bilo je upravo ukazivanje na određene nedostatke i naznaka mogućih rješenja. Rezultati istraživanja pokazali su sljedeće:

1. Ugovorom je Katolička Crkva stavljena u povoljniji položaj u odnosu na ostale ovlaštenike na naknadu za imovinu oduzete za jugoslavenske komunističke vladavine u RH. Kada se naknada ne može postići vraćanjem imovine u naravi, postoje dvije mogućnosti:
 - a) odgovarajuća/prikladna zamjena dobara, pri čemu to znači da se, ukoliko RH ima na raspolaganju odgovarajuća dobra, zamjena vrši u skladu s tržišnim vrijednostima imovine koja je oduzeta, u vrijeme donošenja odluke (u ovom slučaju na dan donošenja rješenja od strane ureda za imovinsko-pravne poslove kao prvostupanjskih tijela u upravnom postupku) i imovine koja se daje u zamjenu;
 - b) primjerena naknada u novcu – kada RH ne raspolaže odgovarajućom imovinom koju može dati u zamjenu, kada se ovaj iznos utvrđuje primjenom zakonskih kriterija postavljenih u čl. 59 st. 1 Zakona, ali uz prethodni dogovor unutar crkveno-državnog povjerenstva oko primjerenog postotka koji bi se primjenjivao na pojedine nekretnine oduzete Katoličkoj Crkvi, odnosno njenim pravnim osobama, pri čemu taj postotak ne bi mogao biti veći od 73,26%.
2. Pitanje neradne nedjelje, za razliku od ostalih svetkovina Katoličke Crkve ostalo je neriješeno, unatoč pokušajima dviju Vlada da riješe neuralgičnu točku prijepora s Katoličkom Crkvom. Za pretpostaviti je da ovo pitanje neće, u doglednoj budućnosti, biti riješeno i da će i nadalje predstavljati točku prijepora između Republike Hrvatske i Katoličke Crkve.

²⁹ NN 83/02.

3. Glede poreznog statusa Katoličke Crkve iz Ugovora proizlazi kako je on povoljniji u odnosu na ostale neprofitne organizacije, što se treba protegnuti i na ostale vjerske zajednice. Katolička Crkva (i ostale vjerske zajednice) ne podliježe oporezivanju svojih djelatnosti koje su inherentno vjerske prirode, dok podliježe oporezivanju i odredbama o financijskom računovodstvu glede svih svojih gospodarskih djelatnosti.
4. Prostori Katoličke Crkve koji se koriste za bogoštovlje su nepovredivi te državna tijela u njima ne mogu uredovati, osim uz dozvolu nadležnih crkvenih vlasti (prema kanonskom pravu) uz dvije iznimke: zaštitu života i zdravlja i potrebu spašavanja kulturnih dobara.

Zaključno, smatram kako je položaj Katoličke Crkve unutar hrvatskog pravnog sustava položaj *sui generis*, koji je, zbog relativno nepreciznog uređenja, izazvao brojne probleme u praksi. Navedne probleme teško je riješiti, unatoč ponuđenim rješenjima u ovom radu, ukoliko se s obje ugovorne strane ne pristupi dijalogu i dogovoru oko spornih pitanja.

Summary

In this article the author interprets specific provisions of the Contract About Legal Issues Between the Republic of Croatia and the Holy See arguing that the wording of the Contract is poor and leaves room for much interpretation. Because of that, numerous problems emerged in practice. The author singles out especially the necessity to come to an agreement regarding the terms “appropriate replacement” and “adequate compensation” so that the restitution of taken property can be carried out. There are other problems such as: non-working Sunday which is an issue that burdens state-church relations for years, but it seems that this problem will not be resolved in the near future. Secondly, the tax status of the Church and its legal persons is not legally resolved as yet, and there are many opposite stands on the subject. Finally, the author analyses the inviolability of Church premises.